

๑. ชื่อวิสัยทัศน์ “การบริหารจัดการขยะที่ดี มีความยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลัก ๓Rs การมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

๒. หลักการและเหตุผล

สถานการณ์ปัญหาขยะในประเทศไทยถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวของจำนวนประชากรทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นไปด้วย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่กำกับ ติดตาม เร่งรัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด และแผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญในพื้นที่ในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และอำนาจมีหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้ง พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ มาตรา ๖๗(๒) มีหน้าที่รักษาความสะอาดของถนนทางน้ำทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล นักบริหารงานท้องถิ่นระดับกลาง(รองปลัดองค์การบริหาร-ส่วนตำบล)ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ผู้เขียนสอบคัดเลือก ที่มีลักษณะงานตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและด้านกฎหมายเกี่ยวกับการวางแผนบริหารจัดการ อำนาจการ สั่งราชการ มอบหมาย กำกับดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลงาน ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอย บรรลุตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนด เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุดและมีความยั่งยืน

๓. บทวิเคราะห์และแนวความคิด

๓.๑ ทัศนคติ ความรู้ทางวิชาการและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน สามารถปฏิบัติได้ตามขั้นตอนหลัก ๓Rs ได้แก่ การใช้น้อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และรีไซเคิล (Recycle) โดยเริ่มที่การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง และจัดให้เกิดกระบวนการแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (กรมควบคุมมลพิษ)

ขยะมูลฝอย(Waste) หมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการแล้ว โดยแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะมูลฝอยทั่วไป ขยะที่เกิดจากชุมชนถ้าแบ่งปริมาณเป็นสัดส่วนดังนี้ ขยะอินทรีย์ร้อยละ ๕๐ ขยะรีไซเคิล ร้อยละ ๓๐ ขยะอันตราย ร้อยละ ๓ และขยะทั่วไปร้อยละ ๑๗ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม)

๓.๒ การวิเคราะห์

การวิเคราะห์เรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยอาศัยแนวคิดการวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis ของอัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (Internal Environment Analysis)

ประเมิน	ผลการวิเคราะห์
จุดแข็ง(Strengths)	<p>S๑ มีบุคลากรและหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม</p> <p>S๒ มีกลุ่มภาคีเครือข่ายที่พร้อมให้ความร่วมมือ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่ม อสม. กลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก เป็นต้น</p> <p>S๓ มีงบประมาณดำเนินการในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี</p> <p>S๔ ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย</p>
จุดอ่อน(Weakness)	<p>W๑ ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย</p> <p>W๒ ประชาชนในพื้นที่ขาดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม</p> <p>W๓ งบประมาณจากท้องถิ่นโดยตรงไม่เพียงพอ</p> <p>W๔ ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยและมีราคาแพง</p>

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (External Environment Analysis)

ประเมิน	ผลการวิเคราะห์
โอกาส(Opportunities)	<p>O๑ รัฐบาลกำหนดนโยบายเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกัน</p> <p>O๒ มีคู่มือและแนวทางที่หลากหลายและหาง่ายทางอินเทอร์เน็ต</p> <p>O๓ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถเลือกให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น</p> <p>O๔ มีแหล่งสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น เช่นกองทุน ส.ส.ส. เป็นต้น</p>
อุปสรรค(Threats)	<p>T๑ สภาวะเศรษฐกิจทำให้ทุกคนมุ่งทำงานโดยไม่สนใจการรักษาสิ่งแวดล้อม</p> <p>T๒ พฤติกรรมตามสมัยนิยมทุกคนชอบความสะดวกสบาย</p> <p>T๓ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม</p> <p>T๔ การเพิ่มจำนวนของประชากร</p>

แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (TOWS Matrix)

	จุดแข็ง(Strengths)	จุดอ่อน(Weakness)
โอกาส (Opportunities)	<p>SO (จุดแข็งและมีโอกาสพัฒนา)</p> <p>S๒+O๑ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกันในการจัดการขยะ</p> <p>S๓+O๓ ขับเคลื่อนจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการขยะ</p> <p>S๑+O๔ จัดหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ</p>	<p>WO (จุดอ่อนและมีโอกาสพัฒนา)</p> <p>W๑+O๓ จัดอบรมความรู้เชิงปฏิบัติการในการจัดการขยะมูลฝอย</p> <p>W๒+O๒ เน้นย้ำประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และให้ประชาชนตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง</p>

	จุดแข็ง(Strengths)	จุดอ่อน(Weakness)
อุปสรรค (Threats)	ST (จุดแข็งและมีอุปสรรคการพัฒนา) S๒+T๑ , T๓ส่งเสริมธนาคารขยะชุมชนเพื่อ สร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง	WT (จุดอ่อนและมีอุปสรรคการพัฒนา) W๔+T๓ ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ ภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

๓.๓ วิสัยทัศน์ในการพัฒนา

การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของชุมชนหรือท้องถิ่นของตนโดยใช้หลักการ ๓Rs ได้แก่ การใช้-น้อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และรีไซเคิล (Recycle) จากการวิเคราะห์ชุมชนโดยวิธี SWOT Analysis ได้กลยุทธ์ในการดำเนินงานดังนี้

(๑)จุดแข็งและมีโอกาสพัฒนา สถานการณ์นี้ควรใช้กลยุทธ์ในเชิงรุก(Aggressive Strategy) ในการพัฒนา จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกันในการจัดการขยะ การขับเคลื่อนจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการขยะ การให้กองสาธารณสุขจัดหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ

(๒)จุดอ่อนและมีโอกาสพัฒนา สถานการณ์นี้ควรใช้กลยุทธ์การพลิกตัว-แก้ไขปัญหา (Turnaround-Oriented Strategy) เป็นการแก้ไขจุดอ่อนภายใน จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การจัดอบรมความรู้เชิงปฏิบัติการในการจัดการขยะมูลฝอย การเน้นย้ำประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และให้ประชาชนตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

(๓)จุดแข็งและมีอุปสรรคการพัฒนา เป็นสถานการณ์ภายในองค์กรมีข้อได้เปรียบแต่สิ่งแวดล้อมภายนอกไม่เอื้ออำนวย จึงใช้กลยุทธ์การแตกตัว (Diversification Strategy) จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การส่งเสริมให้ชุมชนจัดทำกิจกรรมธนาคารขยะชุมชนเพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง

(๔)จุดอ่อนและมีอุปสรรคการพัฒนา เป็นสถานการณ์ที่มีจุดอ่อนภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอกไม่เอื้ออำนวย ทางเลือกกลยุทธ์คือ การตั้งรับหรือการป้องกันตัว จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

๔. ข้อเสนอ

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน จะต้องมีการวางแผนการดำเนินการ การกำหนดกลยุทธ์ และวิธีปฏิบัติ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในชุมชน การบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน และการประเมินผลติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนี้

(๑)ส่งเสริมทุกหมู่บ้านในพื้นที่ดำเนินกิจกรรม/โครงการลดปริมาณขยะต้นทางให้ได้ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนขยะที่เกิดจากชุมชน ขยะอินทรีย์นำไปทำปุ๋ยหมัก ร้อยละ ๕๐ ขยะรีไซเคิล นำเข้าสู่กระบวนการ ร้อยละ ๓๐ ภายใน ๒ ปี ภายใต้หลัก ๓Rs การใช้-น้อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และรีไซเคิล (Recycle) เช่นการจัดทำกิจกรรมธนาคารขยะชุมชน การผลิตของใช้จากเศษวัสดุ การปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ เป็นต้น

(๒)ทุกหมู่บ้านในพื้นที่มีจุดรวบรวบขยะอันตรายในชุมชน

(๓)ส่งเสริมให้ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ที่สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

(๔)รับสมัคร อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก โดยมีเป้าหมายร้อยละ๖๐ ของประชากรในพื้นที่

๕.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๕.๑เชิงปริมาณ

(๑)ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ดำเนินกิจกรรม/โครงการลดปริมาณขยะต้นทาง ภายใต้หลัก ๓Rs ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓๕ ของจำนวนขยะที่เกิดจากชุมชนภายใน ๒ ปี

(๓)ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ที่มีจุดรวบรวมขยะอันตรายในชุมชน

(๔)ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ที่สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

(๕)มีอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก ร้อยละ๕๐ ของประชากรในพื้นที่ร่วมเป็นเครือข่าย

๕.๒เชิงคุณภาพ

(๑)ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ ทักษะ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย

(๒)ประชาชนในพื้นที่มีความเต็มใจและตั้งใจในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย

(๓)เกิดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในการแลกเปลี่ยนวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

๖.ตัวชี้วัดความสำเร็จ

(๑)จำนวนปริมาณขยะต้นทางลดลงไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓๕ ของจำนวนขยะที่เกิดจากชุมชน

(๒)จำนวนหมู่บ้านในพื้นที่ดำเนินกิจกรรม/โครงการลดปริมาณขยะต้นทาง

(๓)จำนวนจุดรวบรวมขยะอันตรายในชุมชน

(๔)นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

(๕)จำนวนอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก ร้อยละ๖๐ ของประชากรในพื้นที่ร่วมเป็นเครือข่าย

(๖)ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ ทักษะ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย

(๗)มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในการแลกเปลี่ยนวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่น